

พุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร* Buddhist Psychology Architecture Enhancing Safety in the Organization

จำรัส พรหมบุตร, สิริวัฒน์ ศรีเครือดง, มั่น เสือสูงเนิน และ สราวุธ อุดม

Chamrus Phombutram, Siriwat Srikrueadong, Man Suesungnoen and Sarayuth Udom

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

the Requirements for the Degree of Doctor of Philosophy

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Email: Jr_919@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักการและองค์ประกอบการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ผลการวิจัยมีดังนี้รูปแบบการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร พบว่า สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2=63.72$, $df = 50$, $p = .092$, $GFI = .98$, $AGFI = .94$, $RMSEA = .023$) สามารถอธิบายความแปรปรวน ความปลอดภัย ได้ร้อยละ 74 และพิจารณาตัวแปรส่งผ่าน (Mediators) พบว่าหลักสัปปายะ มีอิทธิพลอ่อนสูงกว่าอิทธิพลตรง หมายความว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กรที่พัฒนาขึ้น มีหลักสัปปายะ เป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediators) ที่ดี

คำสำคัญ: พุทธสถาปัตยกรรม; เชิงจิตวิทยา; ส่งเสริมความปลอดภัย; องค์กร.

* Received January 27, 2022; Revised February 20, 2022; Accepted March 11, 2022

Abstract

Objectives of the study aimed 1) to study the principles and interior design elements of Buddhist Psychology Architecture enhancing the safety in the organization; 2) to analytically study an interior design process of Buddhist Psychology Architecture enhancing the safety in the organization; and 3) to present an interior design model of Buddhist Psychology Architecture enhancing the safety in the organization. Results of the study were as follows: With respect to a model of an interior design model of Buddhist Psychology Architecture enhancing the safety in the organization it found that Chi-square value ($\chi^2 = 63.72$, $df = 50$, $p = .092$, $GFI = .98$, $AGFI = .94$, $RMSEA = .023$) could have explained the variance of 74 percent safety, while considering mediators it found that the principles of Sappaya had higher indirect influences than direct influences. This indicated that the casual relationship model of Buddhist Psychology Architecture enhancing the safety in the organization as developed had Buddhist Psychology Architecture enhancing the safety in the organization as good mediators.

Keywords: Buddhist Architecture; Psychology; Enhancing Safety; Organization.

บทนำ

พุทธสถาปัตยกรรม เป็นผลงานทางศิลปะที่แสดงออกถึงสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยทั่วไป เช่น ตึก อาคาร บ้าน เรือน เป็นต้น ผลงานทางสถาปัตยกรรมสามารถรับรู้ทางสายตาและสัมผัสได้ ถึงรูปทรงทางผิว ภาย ส่วนใหญ่จะเป็นประเภทรูปทรงเรขาคณิต 3 มิติ และรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ เกี่ยวข้องทั้งภายในและ ภายนอกของสิ่งปลูกสร้าง สถาปัตยกรรมของวัดในพระพุทธศาสนามี ลักษณะเด่นในด้านคตินิยมเกี่ยวกับการ ก่อสร้าง ได้แก่ พระสถูป/เจดีย์ หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่มี รูปโอคว่ำ สร้างไว้สำหรับบรรจุของที่ควรบูชา เป็น อนุสรณ์เตือนใจให้เกิดกุศลกรรมอื่น ๆ เช่น พระสารีริกธาตุ หรืออัฐิแห่งพระสาวก พระเจดีย์ เป็นสิ่งก่อสร้าง ทางพระพุทธศาสนาพระเจดีย์ มี 4 ประเภท คือ 1. ธาตุเจดีย์ 2. บริโภคเจดีย์ 3. ธรรมเจดีย์ 4. อุเทสิกเจดีย์ และยังมีอีกหลาย ประเภท (พระไพยนต์ รุกขิตธมโม, 2562)

สถาปัตยกรรมเป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกสิ่งก่อสร้าง รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและ ภายนอกสิ่งปลูกสร้างนั้น ที่มาจากการออกแบบของมนุษย์ ด้วยศาสตร์ทางด้านศิลปะ การจัดวางที่ว่าง ทัศนศิลป์ และวิศวกรรมการก่อสร้าง เพื่อประโยชน์ใช้สอย สถาปัตยกรรมยังเป็นสื่อความคิด และสัญลักษณ์ ทางวัฒนธรรมของสังคมในยุคนั้นๆ ด้วย สถาปัตยกรรมจึงเป็นวิทยาการของการก่อสร้าง ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อ ตอบสนองความต้องการทางด้านประโยชน์ใช้สอย และการแสดงออกของมนุษย์ที่เจริญแล้ว แม้แต่ในสังคม ชุมชนที่มีความเป็นอยู่ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ก็ยังมีการสรรสร้างงานสถาปัตยกรรม เพื่อสนองการใช้สอยขั้นพื้นฐาน ส่วนในสังคมที่เจริญแล้วจะเครื่องบ่งชี้พัฒนาการของสังคมที่แสดงความเป็นปึกแผ่นแน่นหนา และ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีของสังคมหรือ กลุ่มคนนั้น ๆ การออกแบบตกแต่งภายใน มีลักษณะงานที่จะต้อง คำนึงถึงการอำนวยความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้งาน ประโยชน์จากการใช้สอย ระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และความปลอดภัยแล้ว ยังต้องคำนึงถึงราคาที่เหมาะสมสำหรับงบประมาณและรูปแบบความสวยงาม โดยที่ การออกแบบตกแต่งภายในนี้อาจเป็นงานออกแบบจากการนำสิ่งที่มีอยู่แล้วมาดัดแปลงให้สวยงามยิ่งขึ้น หรือ เป็นงานที่ถูกออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่โดยนักออกแบบตกแต่งภายใน (เรียนรู้ขั้นตอนการออกแบบ, 2563)

สำหรับงานก่อสร้างในส่วนทางราชการ มักจะเป็นการก่อสร้างที่มีความเกี่ยวข้องกับด้าน สาธารณูปโภค โดยการก่อสร้างดังกล่าวนี้จะมีค่าใช้จ่ายทั้งหมดมาจากงบประมาณแผ่นดิน โดยทั่วไป งาน ก่อสร้างมักหมายถึง งานด้านวิศวกรรมโยธา ซึ่งมีหน้าที่ทำงานครอบคลุมเกี่ยวกับงานด้านก่อสร้างทั้งหมด ตั้งแต่งานก่อสร้างระดับขนาดเล็กๆ ไปจนกระทั่งถึงงานก่อสร้างระดับที่มีขนาดใหญ่ โดยงานก่อสร้างนั้นจะ สามารถแบ่งออกไปตามประเภทงานได้ดังนี้ งานอาคาร เป็นงานก่อสร้างที่ประกอบด้วยชิ้นส่วนต่างๆ ได้แก่ พื้น คาน ฐานราก เสา ประตู หน้าต่าง กำแพงและหลังคา โดยยังรวมไปถึงงานในด้านระบบไฟฟ้า ระบบ ประปา ระบบปรับอากาศ ระบบสุขาภิบาล ระบบตกแต่งภายใน ลิฟต์และอุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้งานในอาคาร (การก่อสร้าง, 2564)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวในข้างต้น ผู้วิจัยนี้จึงมีความสนใจที่จะศึกษาพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ซึ่งนอกจากจะเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้วิจัยแล้ว ยังเป็นการวิเคราะห์และ

สังเคราะห์ องค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นเป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักการ และองค์ประกอบ การออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Method to Extend Qualitative Results) การดำเนินการแบ่งเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการศึกษาหลักการ และองค์ประกอบ กระบวนการการออกแบบภายใน เพื่อสร้างรูปแบบพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร และระยะที่ 2 ใช้วิธีการเชิงปริมาณในรูปของการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อสร้างและตรวจสอบความตรงของรูปแบบพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ที่พัฒนาขึ้น และศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมระหว่างตัวแปรในโมเดล

การวิจัยในระยะที่ 1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ได้พุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร จำนวน 1 โมเดล ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ 18 ตัวแปร โมเดลที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายนอก (Endogenous latent and observed variables) มีตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัวแปร คือ การออกแบบภายใน วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร ได้แก่ รสนิยม การดีไซน์ การใช้สอย วัสดุ และสัดส่วน และจิตวิทยาการออกแบบ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่ สี สัน ขนาด พื้นผิว และการจัดวาง ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ภายใน (Exogenous latent and observed variables) มีตัวแปรภายในแฝง 2 ตัวแปร คือ หลักสัปปายะ วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร ได้แก่ อาวาสสัปปายะ โคจรสัปปายะ อุตุสัปปายะ และอิริยาบถสัปปายะ ความปลอดภัย วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวแปร ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านบุคคล ด้านการจัดการ ด้านแรงจูงใจ และด้านการติดตาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ด้วยการเลือกแบบยึดจุดมุ่งหมายของการศึกษาเป็นหลักตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 1) ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา 4 รูป 2) ผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยา 2 คน 3) ผู้บริหารมหาวิทยาลัย 3 คน 4) ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา 4 คน และ 5) ผู้ทรงคุณวุฒิทางสถาปัตยกรรม 4 คน ผู้ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 รูป/คน

ระยะที่ 2 เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบสุ่ม ตามขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 430 คน แนวทางการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้พัฒนาขึ้นเองโดยแบ่งแนวคำถามเพื่อศึกษาภาพรวมของงานวิจัย และศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กรเพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของกรอบแนวคิดการวิจัยที่สร้างจากการศึกษาเอกสาร เครื่องมือวิจัยในระยะที่ 2 คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 2 ตอน ประกอบด้วย

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) แบบสอบถามพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ประกอบด้วย การออกแบบภายใน หลักสัปปายะ ความปลอดภัย และจิตวิทยาการออกแบบ ผลการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง สรุปได้ว่า ค่าความเชื่อมั่น Cronbach ของแบบสอบถามทั้งฉบับ .982

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) สัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ค่าความเบ้ (Sk) และค่าความโด่ง (Ku) การประมาณค่าความเที่ยง การวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้างโดยใช้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลตามกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรจิตวิทยาการออกแบบ ที่มีต่อพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ผ่านตัวแปรส่งผ่านหลักสัปปายะ โดยใช้โปรแกรมลิสเรล (LISREL)

สรุปผลการวิจัย

การเสนอสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และส่วนที่ 2 เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

1. ค่าสถิติพื้นฐานของข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต คิดเป็นร้อยละ 51.40 และเมื่อพิจารณาหน่วยงาน พบว่า ส่วนกลาง คิดเป็นร้อยละ 41.90 ช่วงอายุ พบว่า อยู่ในช่วง 41-50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 27.90 ประสบการณ์ทำงาน อยู่ในช่วง 6 – 10 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 24.65 ตำแหน่ง คณาจารย์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 23.25

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย

การนำเสนอสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลจากวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ แยกตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. หลักการ และองค์ประกอบ การออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

หลักการ และองค์ประกอบ การออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร สรุปได้ว่า หลักการ และองค์ประกอบของการออกแบบภายใน คือ การวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานภายในอาคาร แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาออกแบบตามสัดส่วนของพื้นที่ ในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน โดยวิเคราะห์จาก รสนิยมของผู้ใช้งาน เพื่อวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้งาน ว่าต้องการแบบไหน การออกแบบการดีไซน์นั้นต้องสำรวจพื้นที่ การวิเคราะห์โครงสร้าง วิเคราะห์ตำแหน่งและที่ตั้ง การวางผังการออกแบบ กำหนดวัสดุสำหรับตกแต่งภายในที่เหมาะสม ให้สอดคล้องกับองค์ประกอบทางธรรมชาติ ทางกายภาพ ทางสังคมและวัฒนธรรม และทางเทคโนโลยี พร้อมวิเคราะห์ประโยชน์การใช้สอย ให้ตรงจุดมุ่งหมายตามความต้องการการใช้สอย ทั้งด้านรูปแบบ ทั้งด้านสภาพแวดล้อมภายในองค์กร พฤติกรรมผู้ใช้งาน จำนวนผู้ใช้งาน มีความสอดคล้องกับลักษณะของหน่วยงาน และการออกแบบต้องเน้นวัสดุ ที่มาตรฐาน มีความมั่นคง เข้ากับบริบทการใช้งาน วัสดุที่มีสีสดดึงดูด เข้ายุคสมัย และวัสดุที่ปลอดภัยกับผู้ใช้งาน และราคาที่เหมาะสมกับเนื้องาน ให้มีสัดส่วน คือ การจัดพื้นที่การใช้สอยที่ลงตัว ให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งของ ที่มีขนาดต่างกัน วางตำแหน่งการใช้งานอย่างเหมาะสมตามหน้าที่ของการใช้สอยภายในห้อง เพื่อให้เกิดความงาม ความเป็นระเบียบ เกิดมิติ ช่องว่างและความกลมกลืน

2. กระบวนการการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

กระบวนการการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร สรุปได้ว่า กระบวนการการออกแบบภายในที่ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมสถาปัตยกรรมเชิงพุทธ ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ซึ่งมีความเชื่อมโยงของกระบวนการของผู้ออกแบบภายใน 5 ประการ ได้แก่ 1) รสนิยม 2) การดีไซน์ 3) การใช้สอย 4) วัสดุ และ 5) สัดส่วน ซึ่งจากการวิเคราะห์ให้เด่นชัดแล้ว ผู้ออกแบบต้องคำนึงถึงบุคคลผู้มาใช้สอย เมื่อมาแล้วก็ให้เกิดความสะดวก สบาย มีความสุข ด้วยหลักสัปปายะ 4 ประการ คือ 1) อาวาสสัปปายะ 2) โจรสัปปายะ 3) อุตุสัปปายะ และ 4) อิริยาบถสัปปายะ พร้อมเน้นการออกแบบให้เกิดความสวยงาม มีมิติ ด้วยการนำหลักจิตวิทยาการออกแบบ 4 ประการ มาประกอบ คือ 1) สี 2) ขนาด 3) พื้นผิว และ 4) การจัดวาง เมื่อมีการออกแบบตามแบบที่วิเคราะห์โดยละเอียดแล้ว สำนักงาน หรือห้องเรียน ก็จะส่งผลให้ผู้ที่ใช้สอยมีความปลอดภัยที่ประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1) จิตใจ 2) บุคคล 3) การจัดการ 4) แรงจูงใจ 5) การติดตาม การออกแบบที่สมบูรณ์แบบมีความแข็งแกร่ง มีคุณค่า พร้อมใช้งาน ก็เกิดจากจิตใจของผู้ออกแบบที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญ และมีคุณธรรม ด้วยสถาปนิกสายพุทธ 3 ประการ คือ 1) มีความศรัทธา 2) มีปัญญา และ 3) มีพุทธจิตวิทยา จึงส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความสุข สงบ ปลอดภัย และมีสัปปายะสถาน อีกด้วย

3. รูปแบบการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กรที่มีตัวแปรส่งผ่านที่มีพุทธสถาปัตยกรรมเป็นตัวแปรส่งผ่าน สรุปได้ว่า เป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่แสดงอิทธิพลของตัวแปรความศรัทธาที่มีต่อการเสริมแรงใจตามหลักพุทธจิตวิทยาโดยมีความคาดหวังเป็นตัวแปรส่งผ่าน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายในแฝง 2 ตัวแปร ตัวแปรภายนอกแฝง 2 ตัวแปร และตัวแปรสังเกตได้ 18 ตัวแปร

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กรที่มีตัวแปรส่งผ่านที่มีพุทธสถาปัตยกรรมเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดลที่พัฒนา สรุปได้ว่า ค่าไค-สแควร์ χ^2 มีค่าเท่ากับ 63.72, $df = 50$, $p = .092$, $GFI = .980$, $AGFI = .940$, $RMSEA = .025$ เมื่อพิจารณาเมตริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง พบว่า ค่าพิสัยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าอยู่ในช่วง .68 ถึง .96 โดยตัวแปรทุกคู่มีความสัมพันธ์เป็นบวกตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุดในระดับสูง คือ สถาปัตยกรรมภายใน และ พุทธสถาปัตยกรรม แสดงว่า เมื่อเกิดสถาปัตยกรรมภายในเพิ่มมากขึ้น พุทธสถาปัตยกรรม ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย และตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับสูงรองลงมา คือ สถาปัตยกรรมภายใน และสถาปัตยกรรมความปลอดภัย แสดงว่าเมื่อสถาปัตยกรรมภายใน มากขึ้น สถาปัตยกรรมความปลอดภัย จะเพิ่มมากขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การเสนอผลการอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 3 ประเด็น ตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. หลักการ และองค์ประกอบ การออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

หลักการ และองค์ประกอบ การออกแบบภายในเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานภายในอาคาร แล้วนำข้อมูลที่ได้นำมาออกแบบตามสัดส่วนของพื้นที่ ตามกายภาพในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งาน โดยวิเคราะห์จาก รสนิยมของผู้ใช้งาน การดีไซน์ การวิเคราะห์ประโยชน์การใช้สอย ให้ตรงจุดมุ่งหมายตามความต้องการ จัดหาวัสดุ ที่มาตรฐาน มีความมั่นคง เข้ากับบริบทการใช้งาน และมีสัดส่วนที่ลงตัว สอดคล้องกับ ชีรา อินทร์สวาท ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง การศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยธรรมชาติที่มีผลต่อการออกแบบอาคารพักอาศัย ที่ใช้ระบบธรรมชาติในแต่ละภูมิภาค ผลการวิจัยพบว่า ในกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นตัวแทนภาคกลาง ในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์สามารถใช้ประโยชน์จากอุณหภูมิดิน ความเร็วลมในเวลากลางวัน และรังสีดวงอาทิตย์ตอนเช้าช่วยสร้างสภาวะน่าสบายได้ แต่รังสีดวงอาทิตย์ในเวลากลางวันและความเร็วลมในเวลากลางคืนจะเป็นข้อจำกัดในการออกแบบ ในเดือนมีนาคมถึงตุลาคมสามารถใช้ประโยชน์จากอุณหภูมิดินและลมกลางคืนช่วย สร้างสภาวะน่าสบายได้ และรังสีดวงอาทิตย์และลมในเวลากลางวันเป็นข้อจำกัดในการออกแบบ เชียงใหม่ ซึ่งเป็นตัวแทนภาคเหนือ ในเดือนพฤศจิกายน

ถึงเดือนกุมภาพันธ์สามารถใช้ประโยชน์จากอุณหภูมิดิน และรังสีดวงอาทิตย์ตอนเช้าช่วยสร้างสภาวะน่าสบายได้ แต่รังสีดวงอาทิตย์ในเวลาอื่นๆ และความเร็วมวลจะเป็นข้อจำกัดในการออกแบบ ในเดือนมีนาคมถึงตุลาคมสามารถใช้ประโยชน์จากอุณหภูมิดินและความเร็วมวลช่วย สร้างสภาวะน่าสบายได้ และรังสีดวงอาทิตย์เป็นข้อจำกัดในการออกแบบ ภูเก็ตซึ่งเป็นตัวแทนภาคใต้สามารถใช้ความเร็วมวลมาช่วยสร้างสภาวะน่าสบายได้ตลอดทั้งปี และรังสีดวงอาทิตย์เป็นข้อจำกัดในการออกแบบตลอดทั้งปีเช่นกัน ส่วนปริมาณน้ำฝนจะเป็นข้อจำกัดในการออกแบบในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม ซึ่งจากข้อมูลการวิเคราะห์ตัวแปรต่างๆ จะนำไปสู่แนวทางการออกแบบอาคารพักอาศัยต่อไป (ธีรา อินทร์สวาท, 2545)

2. กระบวนการการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

กระบวนการการออกแบบภายในต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จากประสบการณ์ที่มีความเชี่ยวชาญ มีความชำนาญ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แบบแปลน ให้เกิดงานที่ได้มาตรฐาน มีคุณค่า สวยงาม ซึ่งมีความเชื่อมโยงของกระบวนการของผู้ออกแบบภายใน ประกอบด้วย รสนิยม การดีไซน์ การใช้สอย วัสดุ และสัดส่วน ให้เกิดความสวยงาม และมีมิติ สะท้อนคุณค่าของเนื้องาน และประโยชน์การใช้สอย การออกแบบควรต้องคำนึงถึงประโยชน์การของผู้ใช้สอยแล้ว ยังต้องคำนึงถึง บริบท สิ่งแวดล้อม โดยรอบ อารมณ์ จิตใจ ทิศทาง ที่จะส่งผลให้เกิดสะดวก สบาย มีความสุข สงบ และมีสุขภาพดี ในการใช้งาน การออกแบบให้เกิดความสวยงาม มีมิติ ด้วยการนำหลักจิตวิทยาการออกแบบ ที่ประกอบด้วย การจัดสีสันทัน การจัดขนาด การจัดพื้นผิว และการจัดวาง ที่ถูกต้องลงตัว การออกแบบที่เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีการออกแบบที่สมบูรณ์ ก็จะส่งผลให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้ใช้สอย ที่ประกอบด้วย ปลอดภัยต่อจิตใจ ปลอดภัยต่อบุคคล มีการจัดการที่ดี มีแรงจูงใจที่ดีในการใช้งาน และมีการติดตามตรวจสอบโครงสร้างต่างๆ ภายใน เป็นระยะ ประเมินความปลอดภัย การออกแบบที่สมบูรณ์แบบมีความมั่นคงแข็งแรง มีคุณค่า พร้อมใช้งาน ก็เกิดจากจิตใจของผู้ออกแบบที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญ และมีคุณธรรม ด้วยสถาปนิกสายพุทธ 3 ประการ คือ มีความศรัทธา มีปัญญา และมีพุทธจิตวิทยา จึงส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความสุข สงบ ปลอดภัย และมีสุขภาพดี อีกด้วย สอดคล้องกับ มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจนา ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง คติ และ สัญลักษณ์ ในการออกแบบสถาปัตยกรรมของสปปายะสภาสถาน ผลการวิจัยพบว่า ระบบความหมายเชิงสัญลักษณ์ของคติไตรภูมิได้ถูกกำหนดขึ้นในกระบวนการออกแบบสถาปัตยกรรมของสปปายะสภาสถานตั้งแต่เริ่มต้น และได้ถูกนำมาใช้ให้สอดคล้องไปกับเทคนิคและวิธีการในการออกแบบทางสถาปัตยกรรมในแต่ละภาคส่วน กลุ่มสถาปนิกผู้รับผิดชอบได้ออกแบบให้คติและสัญลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมของไทยในอดีตผสมผสานไปกับเทคโนโลยีการก่อสร้าง ระบบโครงสร้างทางสังคม และระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขในปัจจุบัน ผ่านทางรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่บนพื้นฐานทางภาษาและฉันทลักษณ์ตามอย่างสถาปัตยกรรมไทยแบบประเพณี โดยกลุ่มสถาปนิกผู้ออกแบบมีความมุ่งหวังว่าหลักการจากคติความเชื่ออันเป็นอุดมการณ์สำคัญในอดีต ที่ได้เล่าเรื่องราวผ่านระบบสัญลักษณ์และนัยยะที่แสดงออกในรูปลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมสปปายะสภาสถาน สถานที่ซึ่งจะเป็นหลักในการปกครองประเทศในอนาคต อุดมการณ์หรือคติที่มุ่งสื่อสารถึงหลักสูงสุดในพุทธศาสนาจะสามารถเป็นหลักสำคัญในการปกครอง หลักการแห่งชีวิตของผู้คนใน

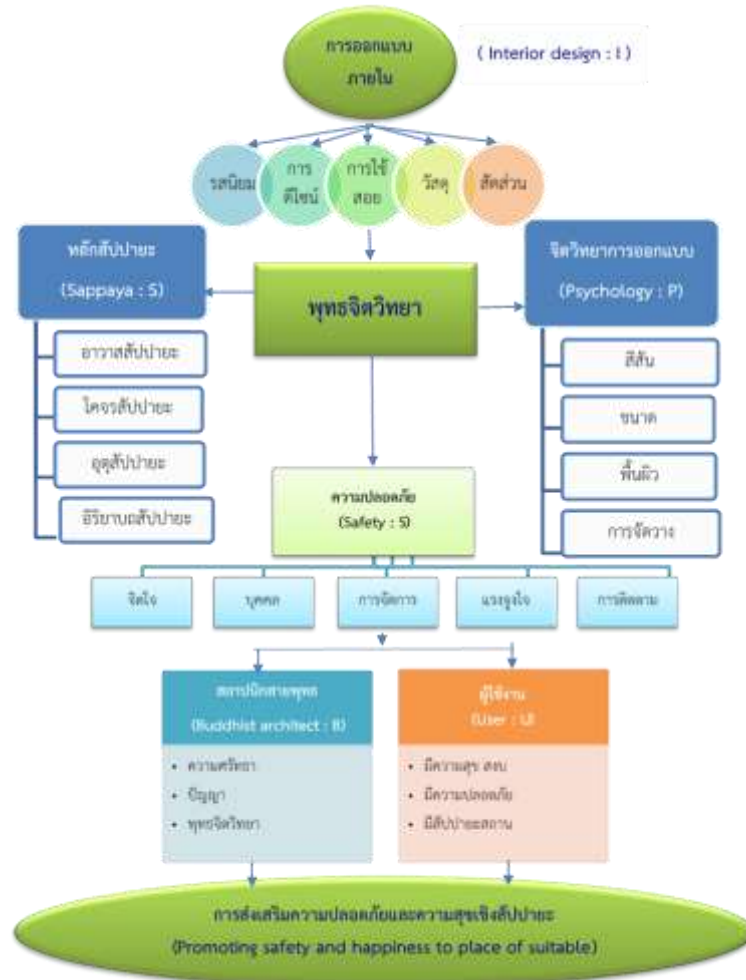
ชาติ อันจะนำพาสังคมและประเทศไปสู่ความสมบูรณ์สันติสุขและสงบสุขได้ คติ และสัญลักษณ์ในการออกแบบสถาปัตยกรรมของสัปปายะสถาน มีจุดเด่นที่กลุ่มสถาปนิกผู้ออกแบบสามารถแสดงภาพไตรภูมิที่ปรากฏผ่านทางกายภาพของสถาปัตยกรรมรัฐสภาไทยแห่งใหม่ให้มีความชัดเจนพอที่จะสื่อสารให้ผู้คนในทุกระดับของสังคมสามารถเข้าใจได้ หากแต่ความทรงคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและการสื่อสารความหมาย ตามเจตนารมณ์ของกลุ่มสถาปนิกผู้ออกแบบที่ต้องการสื่อสารต่อผู้คนในสังคมนั้น คงจำเป็นต้องเฝ้ารอคำตอบจากกระแสความคิดความเข้าใจของผู้คนในสังคมด้วยเช่นเดียวกัน (มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจน, 2558)

3. รูปแบบการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

กระบวนการการออกแบบภายในของพุทธสถาปัตยกรรม ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จากประสบการณ์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบ มีความชำนาญ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แบบแปลน สร้างสิ่งที่ดีกว่าให้เกิดความสมดุลระหว่างธรรมชาติ มนุษย์ และสถาปัตยกรรม ที่มีความเคารพในงานที่ทำ มีคุณค่า มีความดี มีความสวยงาม มีคตินิยม มีชีวิต และสะท้อนความเป็นองค์กรเชิงพุทธ ที่ผ่านการวิเคราะห์หลักการนิยม การดีไซน์ การใช้สอย วัสดุ และสัดส่วน ที่ถูกต้อง และคำนึงถึงประโยชน์ของการของผู้ใช้สอยแล้ว บริบท สิ่งแวดล้อม โดยรอบ ที่จะส่งผลให้เกิดสะดวกสบาย มีความสุข สงบ และมีสัปปายะในการใช้งาน พร้อมด้วยการนำหลักจิตวิทยาการออกแบบ ในการจัดสีสันทัด การจัดขนาด การจัดพื้นที่ผิว และการจัดวาง ที่ถูกต้องลงตัว และยึดหลักการออกแบบที่เป็นมาตรฐานสากลที่ส่งผลให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้ใช้สอย ทั้งด้านความปลอดภัยต่อจิตใจ ด้านความปลอดภัยต่อบุคคล มีการจัดการที่ดี มีแรงจูงใจที่ดีในการใช้งาน และมีการติดตามตรวจสอบโครงสร้างต่างๆ ภายใน มีการประเมินความปลอดภัยเป็นระยะ การออกแบบพุทธสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าได้นั้น จะต้องเกิดจากจิตใจของผู้ออกแบบที่มีความชำนาญ เชี่ยวชาญ และมีคุณธรรมด้วยสถาปนิกสายพุทธ คือ มีความศรัทธา มีปัญญา และมีพุทธจิตวิทยา จึงส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความสุข สงบปลอดภัย และมีสัปปายะสถาน สอดคล้องกับ ฉันทะ ภูมิ ภาณูญญ ได้ศึกษางานวิจัยเรื่อง แนวทางการออกแบบการใช้สอยแนวตั้งสำหรับอาคารชุดพักอาศัยขนาดเล็กระดับราคาปานกลางในเมือง ผลการวิจัยพบว่าแบบจำลอง 1,2 และ 3 ราคาเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อยและมูลค่าเพิ่มขึ้นใกล้เคียงกัน ส่วนแบบจำลอง 4 และ 5 ราคาเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย แต่มูลค่าเพิ่มขึ้นแบบก้าวกระโดด เนื่องจากแบบจำลอง 4 และ 5 เป็นห้องชุดที่มีรูปแบบใหม่ สำหรับตลาดห้องชุดพักอาศัยในประเทศไทย สรุปผลการศึกษาจาก แนวทางการประยุกต์ใช้แบบจำลองสำหรับห้องชุดพักอาศัยในเมือง สำหรับประเทศไทย แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ (1) สำหรับอาคารเดิม คือ แบบจำลองที่ 1 สำหรับผู้อยู่อาศัยที่ต้องการปรับปรุงห้องชุด (2) สำหรับอาคารก่อสร้างใหม่ คือแบบจำลอง 2, 3, 4 และ 5 สำหรับผู้ประกอบการ เพื่อพัฒนารูปแบบโครงการให้เพิ่มมูลค่ามากขึ้น (ฉันทะ ภูมิ ภาณูญญ, 2553)

องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge)

สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย เรื่อง พุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ ดังแสดงในดังนี้

ภาพที่ ๑ พุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร (ISPSBU Model)

อธิบายภาพผังโมเดลพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยาส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร มี 6 องค์ประกอบหลัก อธิบายได้ดังต่อไปนี้

การออกแบบภายใน (Interior design : I) ออกแบบภายใน มี 5 อย่าง ได้แก่ (1) รสนิยม (2) การดีไซน์ (3) การใช้สอย (4) วัสดุ และ(5) สัดส่วน หลักสัปายะ (Sappaya : S) หลักสัปายะ มี 4 อย่าง ดังนี้ (1) อวาสสัปายะ (2) โคจรสัปายะ (3) อุตุสัปายะ และ (4) อิริยาบถสัปายะ จิตวิทยาการออกแบบ (Psychology : P) จิตวิทยาการออกแบบ มี 4 อย่าง ดังนี้ (1) สีสัน (2) ขนาด (3) พื้นผิว และ(4) การจัดวาง ความปลอดภัย (Safety : S) ความปลอดภัย มี 5 อย่าง ดังนี้ (1) ด้านจิตใจ (Safety Mind) (2) ด้านบุคคล (Safety Man) (3) ด้านการจัดการ (Safety Management) (4) ด้านแรงจูงใจ (Safety Motivation) และ(5) ด้านการติดตาม (Safety Monitoring) สถาปนิกสายพุทธ (Buddhist architect : B) สถาปนิกสายพุทธ

หมายถึง บุคคลผู้ออกแบบ และวางแผนในการก่อสร้าง ด้วยความเข้าใจ จริงใจ และบริสุทธิ์ใจ ประกอบด้วย ความศรัทธา คือ มีความรักในงานที่ออกแบบ อุทิศตนในการออกแบบ ออกแบบสิ่งที่มีคุณค่า กับหน่วยงาน และผู้ใช้งาน ปัญหา คือ เป็นการออกแบบที่สะท้อนถึงคตินิยมโน้มนำจิตใจให้เกิดปัญหา และพุทธจิตวิทยา คือ เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความสุขกาย สุขใจ มีความสะอาด สว่าง และความสงบ ผู้ใช้งาน (User : U) ผู้ใช้งาน หมายถึง การออกแบบที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงาน ของบุคลากร หรือผู้ปฏิบัติงาน ที่มีฟังก์ชันการใช้งาน ใช้งานง่าย สะดวกสบาย มีความสุข สงบ มีความปลอดภัย และมีสัปปายะสถาน การส่งเสริมความปลอดภัยและความสุขเชิงสัปปายะ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่า พุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กรขั้นตอนที่สำคัญที่สุดที่ได้ผลของการออกแบบภายใน คือ ช่างผู้ออกแบบต้องมีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบโดยตรง มีความชำนาญ ทั้งคุณวุฒิ วัยวุฒิ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แบบแปลน ด้วยเครื่องมือที่ได้มาตรฐาน ดังนั้นองค์กรหรือหน่วยงานที่มีการปรับปรุงห้องสำนักงาน สามารถนำโมเดลนี้ไปเพื่อพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาพุทธสถาปัตยกรรมเชิงจิตวิทยา ส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร ซึ่งควรนำรูปแบบฯ ที่พัฒนาขึ้นไปนำเสนอให้กับบุคคลหรือองค์กรที่มีความสนใจในการออกแบบภายในเชิงพุทธสถาปัตยกรรม เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงห้องสำนักงานภายในหน่วยงาน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เนื่องจากข้อเสนอแนะนี้ได้มาจากผลการวิจัยภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีตัวแปรอีกจำนวนมาก ทั้งตัวแปรทางพุทธจิตวิทยาและตัวแปรทางจิตวิทยาซึ่งผู้สนใจศึกษาต่ออาจทำการศึกษาวิจัยตัวแปรด้านอื่นๆ ก็ได้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เลือกนำมาศึกษาเพียงตัวเดียวคือการออกแบบภายใน

บรรณานุกรม

- ณัฏฐา ภัฏจนกาญจน์. แนวทางการออกแบบการใช้สอยแนวตั้งสำหรับอาคารชุดพักอาศัยขนาดเล็กระดับราคาปานกลางในเมือง. **สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ธีรา อินทร์สวาท. การศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยธรรมชาติที่มีผลต่อการออกแบบอาคารพักอาศัย ที่ใช้ระบบธรรมชาติในแต่ละภูมิภาค. **สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- พระไพยนต์ ฤทธิธมโม (ชะเอ). **ศึกษาวิเคราะห์คตินิยมทางพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในสถาปัตยกรรมของวัดในล้านนา**, วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ปีที่ 6 ฉบับที่ 7 กันยายน 2562.
- มนัสพงษ์ สงวนวุฒิโรจน. คติ และ สัญลักษณ์ ในการออกแบบสถาปัตยกรรมของสัปายะสภาสถาน. **สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต**. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.
- บทความ. **การก่อสร้าง ความหมาย ประเภท และการแบ่งงานก่อสร้าง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.chi.co.th/article/article-1201/>. [1 เมษายน 2564].
- บทความ. **เรียนรู้ขั้นตอนการออกแบบ และตกแต่งภายใน-ภายนอกอาคาร เพื่อความสวยงาม**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.chi.co.th/article/article-1153/>. [12 สิงหาคม 2563].